

AXBOROT TEXNOLOGIYALARI VOSITASIDA BO'LAJAK JISMONIY TARBIYA O'QITUVCHILARINING KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH

Muratov Sanjar Jumanazarovich

Urganch davlat pedagogika instituti

Aniq va amaliy fanlar fakulteti "Jismoniy madaniyat kafedrası o'qituvchisi"

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11118367>

Annototsiya: mazkur tezisdá axborot texnologiyalari vositasida bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining kompetentligini shakllantirish muammosi, ya'ni talabalarining jismoniy tarbiya va sport sohasida qo'llaniladigan zamonaviy axborot texnologiyalarini qo'llash bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalarni olish motivatsiyasini rivojlantirish haqida fikr-mulohazalar yuritiladi.

Kalit so'zlar: axborot texnologiyalari, jismoniy tarbiya va sport, kompetentsiya,

Kirish.

Hozirgi zamonning haqiqati shundan iboratki, axborot texnologiyalari faoliyatning barcha ijtimoiy sohalarida joriy etilgan va faqat axborot texnologiyalari sohasida kompetentli shaxs haqiqatan ham bilimli shaxs deb hisoblanishi mumkin. Axborot oqimlarida samarali ishlash uchun har qanday yo'nalishning zamonaviy talabasi kasbiy faoliyat uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarni olish, uni qayta ishlash va turli xil axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatiga ega bo'lishi kerak. Zamonaviy jamiyat axborot texnologiyalari vositalari bilan qanday ishlashni biladigan malakali kadrlarga muhtoj, shuning uchun axborot komponenti talabalarni tayyorlashning barcha bosqichlariga kiritilishi kerak. Jismoniy tarbiya va sport talabalari bundan mustasno emas.

Tadqiqotning maqsadi axborot texnologiyalari sohasida jismoniy tarbiya mutaxassisligi talabalarining axborot kompetentligini shakllantirish muammosi bo'lib, bu o'z navbatida bo'lajak pedagoglarda jismoniy tarbiya va sport sohasida qo'llaniladigan axborot texnologiyalari sohasida zarur bilim, ko'nikma va malakalarni olish uchun motivatsiyani rivojlantirishdir. Oliy ta'limning Davlat ta'lim standarti zamonaviy jamiyatning axborot texnologiyalari sohasidagi malakali bitiruvchilarga bo'lgan ehtiyojini to'liq aks ettiradi. Ta'limda kompetentsiyaga asoslangan yondashuv bilan bog'liq asosiy vositalar kompetentsiyani o'z ichiga oladi. Har qanday ta'lim yo'nalishi bo'yicha oliy ta'lim jarayonida o'zlashtirilishi kerak bo'lgan faoliyat turlarini tavsiflash vositalari vakolatlardir (o'quv natijalarining eng muhim mezonlari). Har qanday kompetentsiyalarni o'zlashtirish o'lchovi kompetentsiya hisoblanadi (rejalashtirilgan o'quv natijalarini sinovdan o'tkazishda erishiladigan ta'lim sifatini aniqlash vositasi).

Mahalliy mualliflarning nashrlarida (*V. I. Kalney, S. V. Shishov, M. A. Choshanov va boshqalar*) turli xil ta'lim yo'nalishlari talablari uchun ma'lum darajada universal bo'lgan bir qator kompetentsiyalar ko'rib chiqilgan. Bunday kompetentsiyalarni shakllantirish talabalarni tayyorlashning asosiy ko'nikmalarini rivojlantirishni ta'minlaganligi sababli, ular kalit deb ataladi¹.

---

¹ Lapchik M.P. On the formation of ICT competence of bachelors of pedagogical direction // Modern problems of science and education. 2012. No. 1 [Electronic resource]. URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=5515> (access date: 08/17/18).

Asosiy vakolatlar yordamida inson kasbiy faoliyatda ham, shaxsiy hayotida ham yaxshi natijalarga erishadi, turli vaziyatlarni ob'ektiv tushunadi.

Keng tarqalgan axborotlashtirish tufayli nafaqat insonning ish bilan bandligi tabiati o'zgaradi, balki uning kasbiy tayyorgarligiga ma'lum talablar qo'yiladi, bitiruvchilarda axborot kompetentsiyasini shakllantirish zarurati mavjud.

Ko'pgina ilmiy ishlarda (M. P. Lapchik, T. A. Lavina, E. K. Xenner, A. A. Kuznetsov) axborot kompetentsiyasi yangi savodxonlik sifatida qaraladi, uning asosiy tarkibiy qismlari axborotni mustaqil qayta ishlash uchun axborot texnologiyalaridan foydalanish, olingan ma'lumotlarni tahlil qilish va uning asosida turli xil (standart sifatida) yangi qarorlar qabul qilish qobiliyatidir².

Jismoniy tarbiya talabalarida axborot kompetentsiyasini shakllantirish uchun uning kasbiy faoliyatini shakllantiradigan tarkibiy qismlarni hisobga olish muhimdir. Ushbu sohadagi talabalar jismoniy tarbiya va sportda, sog'lomlashtirish jismoniy madaniyatida, o'quv jarayonini modellashtirishda va vosita harakatlarini biomexanik tahlil qilishda, sport musobaqalarini tashkil etish va qo'llab-quvvatlashda, jismoniy rivojlanish va sog'liqni saqlashda axborot texnologiyalaridan foydalanish uchun qanday imkoniyatlar mavjudligini aniq ko'rsatishi kerak.

Jismoniy tarbiya yo'nalishi talabalarida ushbu ta'lim yo'nalishi bo'yicha bakalavr dasturini o'zlashtirgan bitiruvchi quyidagi kasbiy muammolarni hal qilishga qodir ekanligi qayd etilgan:

- kasbiy faoliyat jarayonlarini rejalashtirish va tuzatish, talabalarning holatini nazorat qilish, tadqiqot natijalarini qayta ishlash, boshqa amaliy muammolarni hal qilishda axborot texnologiyalaridan foydalanish;
- ommaviy axborot vositalaridan foydalangan holda jismoniy tarbiya va sportning zamonaviy rivojlanishidagi muhim muammolarni tahlil qilish va ularni umumlashtirish.

Asosiy kasbiy ta'lim dasturi doirasida tayyorgarlikning asosiy maqsadi kompetentsiyalarni shakllantirishdir. Zamonaviy tez rivojlanayotgan axborot muhitida o'z faoliyatining asosi sifatida jismoniy tarbiya talabalarining axborot kompetentsiyasini shakllantirish uchun axborot siklining fanlari asosiy rol o'ynaydi. Tadqiqotlari tahlili shuni ko'rsatdiki, hozirgi vaqtda jismoniy tarbiya talabalarini tayyorlashning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda oliy ta'limda axborot sikli fanlarini o'qitishning uslubiy xususiyatlari yetarli darajada aniqlanmagan.

Axborot texnologiyalari sohasida bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarini tayyorlashning o'quv jarayonini tashkil etish uchun uning yuqorida sanab o'tilgan kasbiy faoliyatining asosiy yo'nalishlarini, shuningdek, o'quv jarayonida olishi kerak bo'lgan asosiy ko'nikma va malakalarni hisobga olish kerak.

Bo'lajak jismoniy tarbiya talabalarida axborot kompetentligini rivojlantirish darajasi aniqlanadi:

- ma'lumotni matematik qayta ishlashning asosiy usullarini bilish;
- axborot to'plash, qayta ishlash va taqdim etishning zamonaviy texnologiyalari asoslarini bilish;
- yagona axborot makonida harakat qilish qobiliyati;

---

² Зайцева В.П. Интерактивные технологии как средство формирования профессиональных компетенций будущего учителя // Вестник Чувашского государственного педагогического университета им. И. Я. Яковлева. 2016. № 2(90). С.131–138.

- axborot texnologiyalaridan foydalangan holda turli xil ma'lumotlarni qayta ishlash qobiliyati;
- har qanday jarayonni tavsiflovchi axborot modelini yaratish qobiliyati;
- axborot texnologiyalaridan foydalangan holda vaziyatli muammolarga yechim topish qobiliyati;
- dasturiy ta'minotni va undan foydalanish istiqbollari hal qilinadigan professional vazifalarni hisobga olgan holda baholash qobiliyati;
- Internet resurslari bilan ishlash asoslariga egalik qilish;
- professional maqsadli kompyuter dasturlari bilan ishlash ko'nikmalariga ega bo'lish.

Xulosa.

Kasbiy blok fanlarini yanada o'rganish uchun axborot texnologiyalari sohasida kompetentsiyani shakllantirish muhim tarkibiy qism hisoblanadi. Biz ko'rib chiqayotgan ta'lim yo'nalishi bo'yicha bakalavr ta'limini davom ettirishda ham oliy ta'limning keyingi bosqichlarida, ham malaka oshirish tizimida jismoniy tarbiya va sport sohasida axborot texnologiyalaridan foydalanish sohasidagi bilim, ko'nikma va malakalar takomillashtiriladi. Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarini o'qitish bo'yicha amaliy faoliyat tajribasi ta'lim davom etar ekan, axborot texnologiyalari sohasida ta'lim va o'z-o'zini tarbiyalashga bo'lgan motivatsiyaning ortib borayotganidan dalolat beradi. Ushbu tendentsiya talabalarning ishlab chiqarish amaliyoti oxirida yanada namoyon bo'ladi, chunki jismoniy tarbiya va sport sohasidagi haqiqiy kasbiy faoliyat axborot kompetentligi imkoniyatlaridan foydalangan holda tobora avtomatlashtirilmoqda.

References:

1. Lapchik M.P. On the formation of ICT competence of bachelors of pedagogical direction // Modern problems of science and education. 2012. No. 1 [Electronic resource]. URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=5515> (access date: 08/17/18).
2. Khudoynazarov, E. (2023). Boshlang'ich ta'limda mantiqiy fikrlashini rivojlantirishning ahamiyati. *Молодые ученые*, 1(13), 32-37.
3. Эгамберган, Х. М. (2023). Ўқувчиларда танқидий фикрлашни ривожлантиришнинг педагогик ва методик асослари. *Zamonaviy fan, ta'lim va ishlab chiqarish muammolarining innovatsion echimlari*, 4, 56-59.
4. Madraximovich, X. E., & Urazboyevna, U. N. (2023). O'quvchilar mantiqiy fikrlashini rivojlantirishda sinfdan tashqari ustoz-shogird munosabatlarining ahamiyati. *Science and innovation*, 2(Special Issue 12), 564-566.
5. Худайназаров, Э., & Куделько, Т. А. (2023). Интерактивные задания на английском языке для студентов с использованием футбольных метафор. *Образование в сложном нестабильном мире*, 83.
6. Худайназаров, Э. Д., & Куделько, Т. А. (2022). Школа будущего (по материалам опроса школьников России и Туркменистана). In *Актуальные проблемы изучения иностранных языков и литератур* (pp. 158-163).
7. Davronovich, B. M. (2021). Practical work in primary mathematics education as a methodological basis for the study of mathematics. *Asian Journal Of Multidimensional Research*, 10(6), 173-176.

8. Madraximovich, K. E. (2020). Improving the methodological training of primary school teachers on the basis of innovative approaches. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol, 8(7)*.
9. Худойназаров, Э. М., Эсонов, Н. А., & Кучкаров, М. У. Преимущества альтернативных методов обучения.
10. Зайцева В.П. Интерактивные технологии как средство формирования профессиональных компетенций будущего учителя // Вестник Чувашского государственного педагогического университета им. И. Я. Яковлева. 2016. № 2(90). С.131–138.

